

PROJEKTRAPPORT

Gröna fingrar –

Odling som en pedagogisk modell för att
överbrygga skillnader i folkhälsa och främja
positiva, ekonomiskt, socialt och ekologiskt
hållbara livsstilsval

Slutrapport Gröna fingrar, 2015-10-01 – 2016-09-30

Ingrid Stridfelt, Anders Abrahamsson *Miljöskolan Luleå kommun*

Ann-Kristin Isaksson, Kristina Wikström *Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten*

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
Bakgrund	4
Syfte	4
Allmänt.....	5
Projektperiod	6
Måluppfyllelse	6
Mål	6
Delmål:	6
Efterkalkyl	7
Projektförlopp	8
Plan utifrån ansökan.....	8
Genomförande:.....	8
Erfarenhets återmatning	12
Organisation, roller och ansvarsfördelning	12
Projektanalys	12
Utvärdering av projekt.....	13
Utrustning och lokalisering	14
Informationsspridning	14
Projektets och kundens upplevda kvalitet	14
Rekommendation till fortsatt arbete	14
Punkter för att skapa uthållighet utifrån tidigare erfarenheter och detta projekt:.....	15
Förslag till utveckling av nya projekt	15
Referenslista	15

Bakgrund

Hushållningssällskapet Norrbotten har i samarbete med Stiftelsen Norrbottens läns Arbetsstugor, i mer än ett decennium organiserat odling och skörd på skolträdgårdar runt om i Norrbotten. Verksamheten har med åren utvecklats med inriktningar mot hälsa, miljö, entreprenörskap och integration. Utöver odling och skörd är hållbarhetsfrågor med matens koppling till miljö och hälsa i fokus.

Den pedagogiska modellen med trädgårdar i skolan kopplat till hälsa och miljö främjar en folkhälsa på lika villkor genom att alla barn får möjlighet att öka sina kunskaper om mat och hälsa, oavsett bakgrund och vad man har med sig hemifrån. Det är också känt att barn påverkar hela familjen till positiva livsstilsval med grund i de kunskaper man får med sig från skola och förskola. Här har man dessutom möjlighet att involvera föräldrar direkt i verksamheten. Modellen med trädgårdar i skolan främjar även samverkan och samarbete mellan barn, ämnesöverskridande inläring samt förståelse och samverkan mellan kulturer.

Luleå kommuns miljöskola har funnits under många år och är ett komplement och ett stöd till skolans pedagogiska verksamhet i frågor som handlar om hållbar utveckling och kretslopp i naturen och samhället. Luleå Miljöskola är inte bara ett hus och en plats, det är också ett arbetssätt med idén "att lära in ute". Genom ett miljöperspektiv får eleverna möjligheter, både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor.

Verksamheten vänder sig till allt från förskolan och upp till gymnasiet.

I det här aktuella projektet vill Hushållningssällskapet och Miljöskolan i Luleå kommun gemensamt utveckla en modell i att främja positiva livsstilsval, ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet, folkhälsa samt kreativitet och entreprenörskap med trädgårdar i skolan som en pedagogisk modell som kan nyttjas i Luleå kommuns skolor.

Syfte

Syftet är att testa och utveckla en modell som ska ge barn och unga i Luleå kommun kunskap och inspiration för att på lika villkor göra positiva livsstilsval för kost, miljö och hälsa, men även för att förhålla sig positivt till sig själv och andra. Modellen ska överbrygga kulturskillnader samt främja integration och förebygga mobbing och utanförskap.

Ett annat syfte med projektet är modellen ska bidra till en kontinuitet i Miljöskolans aktiviteter och etablera en långsiktig samverkan mellan miljöskolan, kommunens skolor och förskolor samt Hushållningssällskapet.

Allmänt

Den här rapporten beskriver hur projektet har utförts och vilka resultat med har kommit fram till. Den beskriver syfte, mål, genomförande samt utvärdering. Beskriver planering och utförande av de olika delmålen samt erfarenheter och förslag som kan användas till framtida projekt.

Under projektet har man anlagt odlingar i pallkragar, planterat bärbuskar, anordnat skördefester mm på Ängskolan och Ängens förskola i Hertsön. Aktiviteterna har använts till undervisning kring odling, gestaltning, kost, hälsa och miljö. Under projekttiden har man samtidigt sett vilka möjligheter som finns och vilka erfarenheter som kan användas i framtiden.

Erfarenheter som gjort under projektet är:

- Förankring med rektorer, pedagoger, föräldrar är viktigt för att kunna implementera metoden långsiktigt i skolans verksamhet.
- Perioden på ett år kändes alltför kort. Utifrån erfarenheter från detta och tidigare projekt behöver man minst tre år för att kunna få in rutiner, kunskap och metoder i verksamheten så att det kan fungera även sedan projektgruppen lämnat skolan.
- Bra framförhållning är viktig i ett sådant projekt, eftersom många aktiviteter ska ske under en kort och arbetsintensiv period . T.ex. så planerades datum in för vårens odlingsdagar och höstens skördedagar in redan i november året innan.
- Rikta aktiviteterna till en årskurs t.ex. åk 2 eller åldersgrupp t.ex. 5-åringar varje år, för att få kontinuitet och att det implementeras i skolans läroplan.
- Allt för stora grupper gör det svår organiserat, dela hellre upp grupper.

Uppdragsgivare och uppdragstagare

Uppdragstagare var Hushållningssällskapet och Barn och utbildningsförvaltningen.

Projektet har finansierats via projektbidrag som Kommunstyrelsens arbetsutskott beviljat från 'Medel för särskilda folkhälsosatsningar', lightversionen.

Projektperiod

2015-10-01 - 2016-09-30.

Måluppfyllelse

Mål

Det övergripande målet är att bidra till en förbättrad folkhälsa på lika villkor genom ökad användning av lokalproducerade råvaror, ökade kunskaper om var maten kommer ifrån och hur den bidrar till vår hälsa.

Delmål:

1. En mellanstadieklass och en förskola i Luleå kommun, med skolledare, föräldrar, lärare och barn ska anlägga odling, skörda och laga mat till en skördefest.
2. Eleverna ska få kunskap att tillvarata och tillaga potatis, rotfrukter, grönsaker, örter kryddor och bär som de odlat själva
3. Eleverna ska få en inblick i kostlära och matens betydelse för hälsan samt möjligheterna med att odla för sin egen mathållning som vuxna.
4. Lärare, föräldrar och skolledning ska få ökade kunskaper om hur arbetet med trädgård kan bidra att nå folkhälsomål på lika villkor, en förbättrad och inkluderande fysisk och social skolmiljö.

Mål och delmål har uppnåtts genom de olika aktiviteterna; anläggning, odling, skördefest. Vid aktiviteterna har elever, föräldrar, personal, rektor och pedagoger deltagit.

Genom att tillsammans arbeta ute på skolgården med odlingarna har man fått kunskap om hur en del bär och grönsaker odlas och hur de kan användas i olika måltider. Eleverna visade stort intresse och nyfikenhet på att prova på de olika arbetsmomenten och att få smaka på deras egenodlade produkter.

Odlingarna har genom enkla medel anlagts och har också visat på hur man enkelt kan odla hemma. Exempel på det är föräldrar som efter arbetskvällen på skolan fick inspiration och gick hem till sina egna trädgårdar och fortsatte arbeta med odlingar där.

Detta tillsammans har lett till ökad medvetenhet om lokalproducerade råvaror, ökad konsumtion av bär och grönsaker samt ökad fysisk aktivitet.

Det blev också en naturlig mötesplats där man t.ex. under arbetskvällen tillsammans med föräldrar kunde mötas och lättare skapa sociala kontakter. Vilket också kan underlätta för människor som är nyinflyttade eller kommer från andra länder och kulturer. Det i sin tur leder till att skapa ett tryggare område som man känner ansvar för.

Se även Projektförlopp-Genomförande

Efterkalkyl

Här redovisar Du verkligt utfall jämfört med kalkylen. Aktiviteterna är de som definierades i projektplanen.

De givna kostnadsramarna har fördelats på följande sätt (kr):

Aktivitet	Kalkyl	Utfall	Differens
Studiebesök Öjebyn	15 000	10 200	-4 800
Informationsträff	10 000	10 004	- 4
Anläggning av trädgårdar	25 000	45 338	+20 338
Skördedagar och Matlagningsfest	20 000	26 540	+6 540
Rådgivning skolor	25 000	9 936	-15 064
Uppföljning, utvärdering och dokumentation	20 000	17 520	-2 480
Totalt	115 000	119 538	+4 538

Kommentarer: Budgeten har överskridits med 4538 kr . Mer tid har behövts för planering och anläggning av odlingarna på skolgårdarna än som var budgeterat.

Se även bilaga: Redovisning ekonomi Gröna fingrar Luleå 2015-2016

Projektförlopp

Plan utifrån ansökan

1. Studiebesök/Inspirationsträff för skolledare och personal. Inspirationsträffen förläggs till Öjebyns försöksstation för trädgård (oktober 2015) Syftet är att stimulera och hjälpa fler till att aktivt integrera arbetet med skolträdgården i sin undervisning och förmedla en positiv och lustfylld bild av odling.
2. Informationsträff (november 2015 -mars 2016). Inledande information om skolträdgårdar i samband med ett föräldramöte. Då tittar man på utomhusmiljön, planerar placering av skolträdgården, diskuterar val av fröer, plantor och buskar samt inköp av jord och material. Här informeras även om kompostering och kretslopp.
3. Anläggning av trädgårdar (maj-juni2016)
4. Skörde- och matlagningsfest (augusti-september2016). Skörd, tillvaratagande och tillredning av grönsaker, örtekryddor och bär. Samtidigt informeras deltagarna i kost- och hälsolära. Matlagningsfest sker gemensamt på Miljöskolan Vallen.
5. Uppföljning, utvärdering och dokumentation av verksamheten (kontinuerlig med sammanställning september 2016). Samverkan med utvärdering kommer att sökas med den pedagogiska utbildningen vid Luleå Tekniska Universitet.

Genomförande:

Redan vid tidpunkt för ansökan av projektet gjordes ett urval av vilka skolor som kunde tänkas vara intresserade av att delta i ett projekt. Förslag kom då på Ängskolan och Ängens förskola på Hertsön.

För att undersöka skolornas möjlighet och intresse att delta i projektet gjordes en första träff I maj 2015 med personal på skolorna, Hushållningssällskapet och Miljöskolan Luleå ute på skolorna.

I augusti 2015 inbjöds pedagoger och skolpersonal från de deltagande skolorna till ett seminarium om utomhuspedagogik på Hushållningssällskapetets trädgårdsförsöksstation i Öjebyn, med Torsten Kellander från Torslunda på Öland (SLU, Movium). En rundvandring på trädgårdsförsöksstationen gjordes efteråt där man fick tillfälle att se och provsmaka på olika sorter av bär och grönsaker.

I oktober 2015 gjordes en rundvandring på respektive skolors skolgård och information om projektet hölls för pedagogerna och personal. Önskemål från pedagoger och personal samlades också in. Man beslöt då att åk 2 A och 2B skulle delta från Ängskolan och 5-åringarna från Ängens förskola.

I februari 2016 hölls en träff på Ängens förskola med pedagoger och personal för att planera odling och beställning av frön och plantor. Mejlkontakt hölls med Äng skolan för detsamma.

Under våren åkte Miljöskolan ut med 5-åringarna på Ängens förskola i miljöbussen till Återvinningsstationen i Sunderbyn, där barnen fick lämna sina kompostpåsar. Några veckor senare hämtade personal från Miljöskolan ett släpvagnslass med jord från återvinningen och körde det till förskolan, för att användas i odlingslådorna. Detta för att visa på kretslopp och vad som händer med våran kompost.

Arbetskväll: Istället för föräldramöte under vintern, som var planerat, så ordnades en arbetskväll tillsammans med föräldrar, elever, pedagoger, Miljöskolan, Kulturskolan och Hushållningssällskapet den 24/5-16 på Ängskolan. Detta för att iordningställa odlingslådor, plantering av bärbuskar, informera föräldrar om projektet mm. Kvällen blev mycket lyckad med bra uppslutning från föräldrar och anhöriga. Kulturskolan deltog också med sång och musik som uppvärmning.

På Ängens förskola hölls en arbetseftermiddag den 31/5, där barn, föräldrar, pedagoger, Miljöskolan, Kulturskolan och Hushållningssällskapet hjälptes åt att förbereda odlingen, gräva gropar mm.

Arbetskväll med föräldrar på Ängskolan.

Foto: Ann-Kristin Isaksson 2016

Odlingsdag dvs. en dag där man sådde och planterade i odlingslådorna tillsammans med eleverna, pedagoger, Miljöskolan, Kulturskolan och Hushållningssällskapet hölls 27/5 på Ängskolan med åk 2 och den 3/6 på Ängens förskola.

Under sommaren sköttes odlingarna av elever, personal och på Ängskolan även med hjälp av föräldrar.

Sådd av grönsaker på Ängens förskola.

Foto: Ann-Kristin Isaksson 2016

Den 17 augusti 2016 inbjöds personal och pedagoger återigen till Hushållningssällskapets trädgårdsförsöksstation på utbildningsdag 'Utomhuspedagogik steg 2' med Torsten Kellander. Där fick de se och prova på praktiska exempel hur man kan använda sej av odling och utomhusmiljö i pedagogiken.

Skörde- och matlagningsfest hölls på Ängens förskola tillsammans med 5-åringar den 6/9. Med på dagen var också personal från Miljö- och Kulturskolan samt Hushållningssällskapet. Eleverna delades in i 3 grupper; en grupp som skördade, en grupp hade sång, musik och gestaltning utomhus, samt en grupp som hackade grönsaker, bakade skördemuffins och kokade en grönsaksoppa inomhus. Grupperna fick alternera mellan de olika stationerna.

Skördefest med Ängskolan på Vallen. *Foto: Ann-Kristin Isaksson 2016*

Skördefest med Ängskolan hölls den 7/9 ute på Miljöskolans anläggning på Vallen, Ersnäs, dit eleverna (42 st) fick åka med buss. Eleverna hade skördat grönsaker tillsammans med sina pedagoger dagen innan och man hade med sej dessa. Dagen tillbringades utomhus i sol och skönt höstväder och tillsammans så hackade man grönsaker som sedan wokades ute på öppen eld. Grönsaks- och köttfärs wok stod på menyen. En grupp fick också gå ut i skogen och plocka blåbär som sedan användes till blåbärs crunch som efterrätt. Grupperna fick alternera mellan de olika aktiviteterna. Dagen avslutades med en sång- musik och dans stund tillsammans med Kulturskolan.

Personal från Miljö- och Kulturskolan och Hushållningssällskapet deltog under hela dagen.

Gestaltning av odling med Kulturskolan på Ängens förskola.

Foto: Anders Abrahamsson 2016

Under hela projektiden har träffar mellan personal från Hushållningssällskapet BD-AC och Miljöskolan i Luleå hållits kontinuerligt för planering av utförande och utformning av metod. Möten har också hållits på skola och förskola och däremellan har kontakt hållits via mejl och telefon. Minnesanteckningar har skrivits vid alla träffar.

Utvärdering har gjorts med rektor, pedagoger och personal vid respektive skola, samt med föräldrar på Ängskolan i samband med ett föräldramöte.

Någon samverkan vid utvärdering med pedagogiska utbildningen vid Luleå Tekniska Universitet som stod med i planen har inte gjorts, pga projektets begränsade tidsram.

Erfarenhets återmatning

Organisation, roller och ansvarsfördelning

I projektet 'Gröna fingrar' har Hushållningssällskapet Norrbotten-Västerbotten tillsammans med Miljöskolan och Kulturskolan i Luleå samarbetat. Bägge parter har haft olika erfarenheter från liknande aktiviteter med skolor inom odling, kost, natur och miljöarbete mm. och detta har kunnat kombineras på ett bra sätt. Genom kontinuerliga möten har planeringen inom gruppen flutit på bra. Under våren utökades projektgruppen med personal från Kulturskolan, vilket gjorde att vi fick in fler aktiviteter som dans, musik och gestaltning.

Genom sina redan befintliga kontakter inom Luleå Kommun har mycket av kontaktarbetet mellan skolor och andra instanser gjorts av Miljöskolan. Transporter och nyttjande av Vallen har också skett genom Miljöskolan. Organisation av odling och skördedagar har till största delen gjorts av Hushållningssällskapet, likaså arbetet med ansökan, minnesanteckningar och rapportskrivning.

Projektanalys

Fungerade bra - att rekommendera:

Arbetskvällen med föräldrar. Ett bra sätt att få föräldrarna engagerade.

Fungerade mindre bra - bör förbättras till nästa projekt:

-Storleken på elevgrupperna. Vid vissa aktiviteter kändes storleken på gruppen alltför stor. Man hade svårt att hinna med att prata och förklara för eleverna.

-Kommunikation med förskolan. Förskolan kände att de inte riktigt hade koll på hur odlingen skulle genomföras. Kan också bero på att alla avdelningar var involverade. Bättre samla odlingen för 5-åringar till ett gemensamt ställe.

Utvärdering av projekt

Utvärdering har gjorts skriftligt och muntligt med personal och pedagoger på Ängens förskola och muntligt med personal och pedagoger på Ängskolan samt med föräldrar på Ängskolan.

Ängskolan : Har känts positivt för personal, elever och föräldrar. Vill gärna fortsätta.

Arbetskvällen med föräldrarna positivt, barnen har pratat om detta och har varit stolta över vad som gjorts och att deras föräldrar varit med.

Barnen har också känt ansvar över sina odlingar, och när någon strax efter plantering varit och ryckt upp en del plantor, så skrev man skyltar och satte upp. De har också varit där med sina föräldrar under sommaren för att vattna och sköta odlingarna.

Eleverna upplevde också att skördefesten ute på Vallen var positiv. Var intresserade av att smaka på allt de hade odlat och ville gärna hjälpa till med alla moment kring matlagningen

.

För föräldrarnas del var arbetskvällen ett uppskattat inslag där de fick information om projektet och blev också inspirerade till odling hemmavid.

För att kunna fortsätta och implementera odling kontinuerligt i skolans arbete krävs mer stöttning och utbildning till pedagoger och föräldrar.

Ängens förskola: Har känts positivt och de vill gärna fortsätta. Känns som att 1 år är alltför kort för att få in rutiner. Hade behövts fler planeringsmöten med personalen innan odlingen drog igång.

Bussturen till återvinningsstationen med Miljöskolan var uppskattad.

Förskolan är ganska stor och man ville gärna ha odlingslådor på alla avdelningar eftersom det finns 5-åringar på alla avdelningar. Detta gjorde att man upplevde det alltför utspritt på arbetskvällen och odlingsdagen, svårt att planera och organisera. Vore bättre med mer koncentrerat "odlingsområde". Arbetspasset med föräldrar lades under en eftermiddag (14-17). Det hade till följd att föräldrar droppade in eftersom och det var svårt att få en överblick över vad som skulle göras. Det hade varit bättre med gemensam start.

Personalen tycker att man har upplevt att det har blivit mer rörelse och besök av barn och föräldrar på skolgården även efter hemgång. Vilket man tycker är positivt och man önskar att den ska kunna nyttjas som en träffpunkt för familjer och boende i närheten.

Enligt pedagogerna har inspirations- och utbildningsdagarna på HS Trädgårdsförsöksstation i Öjebyn har varit inspirerande för odlandet på skolgården. Både som inspiration vid uppstart och som uppdatering av kunskaper.

Utrustning och lokalisering

Utrustning dvs. pallkragar, fiberduk, jord, gödsel, fröer, plantor, redskap mm har finansierats via projektet.

Nyttjande av Miljöskolans lokaler vid Vallen och Hushållningssällskapets lokaler vid trädgårdsförsöksstationer har finansierats via egen insats.

Informationsspridning

Projektet har väckt mycket intresse av media. Till Odlingsdagen på Ängskolan kom Norrbottens kuriren, Kommunikatörer från Luleå kommun, P4 Norrbotten och gjorde reportage.

Till skördefesten på Vallen gjordes reportage i P4 Norrbotten, SVT Nord, Norrbottens kuriren och Luleå kommuns hemsida.

Projektets och kundens upplevda kvalitet

Rekommendation till fortsatt arbete

Punkter för att skapa uthållighet utifrån tidigare erfarenheter och detta projekt:

- För att arbeta in rutiner i skolverksamheten krävs det stöttning till pedagoger och personal ytterligare några år
Under en treårsperiod så skulle man ha chans att utveckla metoden ytterligare, hinna se resultat och utarbeta en metod så att man kan integrera den i pedagogiken och använda metoden även i andra skolor .

- Viktigt att förankra med skolledning och pedagoger för uthållighet så att det inte står och faller med en person.

- Välja en årskurs som aktiviteterna passar i för att skapa kontinuitet och för att alla elever ska ha genomgått aktiviteten t.ex. sådd i åk 2, skörd i åk 3. Eller 5-åringar i förskolan.

Förslag till utveckling av nya projekt

- En 3-årig modell för att utveckla utomhuspedagogiken/ uteklassrum med koppling till odling som förankras i skolplanen. Kontinuerlig användning av skolgården i undervisningen.

- Skapa en mötesplats på skolgården –för bl.a. föräldrar, boende i närheten och nyanlända.

- Samarbete med koloniträdgårdsförening för utbyte av kunskap och ev. hjälp med skötsel.

- Jobba med hållbar utveckling/biologisk mångfald/Grön flagg (Vision 2050)

Referenslista

Här förtecknar Du personer som kan ge ytterligare information om projektet.

Namn	Hänvisning
Göran Rönnbäck	Rektor Ängkolan
Eva Eriksson	Rektor Ängens förskola

LULEÅ KOMMUN

Version 16 (16)

1.0-1